

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 329. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992357868176/facsimile.pdf> (tilgået 20. oktober 2021)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Ophavsret Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen.](#)

fægtede Naturlighed i Kunsten, ønskede dengang Kulisserne erstattede af faste Vægge; Schlegel mener, at naar man allerede vil have tre Vægge paa Scenen, bør man gøre Skridtet fuldt ud og ogsaa forsyne den med en fjerde Væg ud imod Tilskuerne.

Det er af Trods mod al Spidsborgerlighed i Kunstbetragtningen, at Tieck morer sig med at sætte Tilskuerne op paa Scenen og lade Stykket i Stykket foregaa for deres Øjne, ledsaget af deres kritiske Bemærkninger. De laster, de roser; snart dødles en Scene som overflødig, snart prises Digteren, fordi han har havt det Mod at bringe Heste paa Brædderne. Et andet Sted optræder i det kongelige Slot den Lærde og Hanswurst i en Ordstrid for Kongens Trone. «Min Paastand,» siger den første, er den, at det nylig udkomne Stykke: *Den bestøvede Kat* er et godt Stykke.» «Det er det, jeg nægter,» siger Hanswurst — hvortil en forfærdet Tilskuer udbryder: «Hvordan! Stykket selv forekommer i Stykket.»

Ja i *Den bagvendte Verden* gaar det værre til endnu. Pludselig som Skaramuz rider igennem en Skov paa sit Æsel, bryder et Tordenvejr løs. Man tror maaske, han nu søger Ly. Ingenlunde. «Hvor Pokker,» raaber han, «kommer Uvejret fra, derom staar der jo ikke et Ord i min Rolle. Hvad er det for Dumheder? og jeg og mit Æsel bliver gennemblødt. Maskinmester! Maskinmester! aa, hold dog op i Pokkers Navn!» Maskinmesteren kommer ind og undskylder sig med, at Publikum har ønsket Teatertorden, han har kun imødekommet dets Ønske. Skaramuz bønfalder da Publikum om at forandre sit Forsæt. Det nyfter ikke, det vil have Torden. «Hvorledes? i et blidt historisk Skuespil?» Det tordner. «Det er ganske simpelt,» siger Maskinmesteren: «Jeg har her stødt Kolofonium, det puster jeg igennem et Lys, saa lyner det, og i samme Øjeblik bliver der ovenpaa rullet med en Jernkugle.» — Videre kan Spillet med Illusionen ikke drives uden derved, at der paany i det Stykke, som de spillende Tilskuere ser, bliver spillet Komædie for andre Tilskuere. «Tænk hvor vidunderligt,» udbryder Dumrianen Scævola: «Vi her er Tilskuere, og deroppe sidder Folkene nu ogsaa som Tilskuere.» Saaledes stikker Stykkerne inden i hinanden som Æsker.

Endelig løftes Galskaben op i tredje Potens, idet der pludseligt i det nye inderste Skuespil atter forekommer en Scene, hvor der opføres et Skuespil. Det er en Forvirring uden Mage. Man tænke sig *Jeppes paa Bjerg* skrevet saaledes, at Jeppes

sidder og ser *Hakon Jarl*, men for Hakon og Thora spilles *Aprilsnarrene*, og for Hans og Trine som Tilskuere opføres atter *Hamlet*. Det vilde jo, hvis man paa det inderste Teater saa en Scene af det sidste Stykke, næsten være umuligt at have hele Sammenhængen i sin Hukommelse. «Det er for galt,» raaber Scævola. «Se, Kammerater, vi sidder her som Tilskuere og ser et Stykke, og i dette Stykke sidder atter Tilskuere og ser et Stykke, og i dette tredje Stykke bliver et Stykke atter spillet for hin tredje Klasse af Skuespillere,» og forklarende tilføjer han ægte romantisk: «Man *drømmer* ofte paa lignende Maade, saa det er forskrækkeligt, og mange *Tanker* spinder sig saaledes bestandig videre og videre ind i det Indre. Begge Dele kan man ogsaa blive gal over.»

Men Musiken mellem Akterne indeholder Digtningens Nøgle. Den muntre Allegro siger: «Véd I ogsaa, hvad I vil, I, som søger Sammenhæng i alle Ting? Naar den gyldne Vin blinker i Glasset, og den gode Aand derfra stiger op i Jer, naar I føler Liv og Sjæl dobbelt fuldt, og alle jert Væsens Sluser er aabne, hvad tænker I da, hvad formaar I da at ordne? I nyder Jer selv og den harmoniske Forvirring.» — Og Rondoer siger: «Saa ofte Filosofen maa undre sig og ikke begriber en Ting, udbryder han: Deri er der ingen Forstand. Ja Forstanden, som ret vil gaa tilbunds i sig selv, siger, naar den har udforsket sit eget inderste Væsen og har iagttaget sig selv: deri er der ingen Forstand . . . Dog, hvem der med Fornuft foragter Fornuften, han er atter fornuftig. Mange Vers er en Prosa, som er bleven gal. Megen Prosa er kun gigtlamme Vers. Hvad der ligger mellem Poesi og Prosa, er heller ikke det Bedste — o Musik, hvorhen vil du? I dig er der heller ingen Forstand.»

I sine kritiske Skrifter begrundet Tieck selv sin Fremgangsmaade derved, at han sætter det romantiske Lystspils Formaal i at vugge Tilskueren helt ind i en drømmende Stemning. «Midt i Drømmen,» siger han, «tror Sjælen ofte ikke selv fast paa sine Syner; men sover den Drømmende videre, saa bringer den uendelige Mængde af nye magiske Skikkelser Illusionen tilbage, fastholder os i den fortryllede Verden, bringer os til at tabe Virkelighedens Maalestok og overleverer os tilsidst fuldstændigt til Ubegribelighederne.»

Medens Musiken er det forskelsløse Dyb, til hvilket Romantikerens trætte Fantasi vender tilbage, naar den har beskuet sig